

A
B
C
D
E

Handläggare: Charlotte Skawonius
Tfn: 508 25 603

Socialtjänstnämnden

Föräldraskapscirklar (PMT) och Ledarskap i klassrummet,
projekt för metod- och kompetensutveckling för utveck-
landet av förebyggande insatser.

Ansökan till Kompetensfonden om utvecklingsmedel

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden beslutar att å berörda stadsdelsnämnders vägnar hos kompetensfonden ansöka om medel till utveckling av kompetens för förebyggande insatser i enlighet med detta tjänsteutlåtande.

2. Socialtjänstnämnden godkänner finansieringsplanen med de åtaganden för socialtjänstförvaltningen som angivits i ansökan.

Dag Helin

/Peter Carlsten

Sammanfattning

Syftet med projektet är att utbilda personal inom stadsdelsförvaltningarna i föräldraskapscirklar samt ledarskap i klassrummet. Det är två strukturerade metoder för att arbeta med föräldrar respektive lärare som har svårigheter eller problem med utagerande och trotsiga barn. Metoderna har starkt stöd i forskningen, både som individuell behandlingsform och som förebyggande insats på gruppnivå.

Ansökan avser

- Kompetensutveckling för yrkesverksamma inom stadsdelsförvaltningarna som arbetar med barn inom program för föräldraskap och ledarskap i klassrummet.
- Metodutveckling inom det föräldrastödjande programmet Komet (tidigare PMT - parent management training)
- Metodutveckling inom det lärarstödjande programmet Komet - ledarskap i klassrummet (classroom management).
- Metodutveckling inom Webster-Strattons lärarstödjande program
- Införande av programmen i Stockholms stad.

Flera stadsdelsförvaltningar har i kontakter med socialtjänstförvaltningen visat intresse för att starta föräldraskapsgrupper samt Ledarskap i klassrummet. Det finns starka skäl för att utveckla nya arbetssätt och ny kompetens. Samtidigt ges tillfälle att utvärdera dessa för att på så förbättra och förfina arbetsformerna och metoderna. Målet är att de ska ge goda och bestående resultat för barn, som har sociala svårigheter, och deras familjer. Det blir dessutom möjligt att knyta PTP-psykologer till stadens socialtjänst. Men ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen påbörjades projektet i juli 2003 och ska i första hand pågå till och med 31 december, 2005. Avsikten är att verksamheten därefter ska fortsätta som en del av stadsdelsförvaltningarnas verksamhet om den efter utvärdering visar sig vara framgångsrik. En struktur för fortsatt stöd och utveckling av kompetens, metoder och arbetssätt ska också byggas upp för att finnas efter projektidens utgång.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Preventionscentrum Stockholm i samarbete med på FoU-enheten. Diskussioner har också förts med de stadsdelsförvaltningar som har visat intresse för att delta i projektet, nämligen Kista, Spånga-Tensta, Rinkeby, Maria-Gamla stan, Bromma, Älvsjö och Enskede-Årsta stadsdelsförvaltningar. Samt de inför våren 2004 tillkommande stadsdelsförvaltningarna, Farsta, Hägersten, Katarina-Sofia, Hässelby-Vällingby och Vantör.

Bakgrund

Stockholms stad har inrättat Kompetensfonden för att utveckla kompetensen och verksamheterna i staden. Fonden ska stärka, höja och utveckla kompetensen hos dem som arbetar inom staden och bidra till att de kan utveckla och förbättra verksamheterna. Resultatet ska bli bättre service till stockholmarna. Insatser som finansieras av kompetensfonden ska leda till god personalförsörjning och utveckling av verksamhet och arbetssätt. Dessutom ska insatserna medföra kostnadsänkningar i verksamheterna, eller att ökade kostnader motverkas.

I stadens budget för 2004 är en prioriterad inriktning att barn och ungdomars villkor i Stockholm skall förbättras. Förebyggande insatser skall prioriteras. Det sägs också att kunskap ska spridas om effektiva förebyggande metoder. Det projekt som presenteras här uppfyller ovanstående inriktningar.

Forskning visar att barn som är okoncentrerade, störande och bråkiga i hög utsträckning "... kommer att misslyckas inlärningsmässigt och få kamratproblem, vilket ökar sannolikheten att de ska söka sig till vänner som leder in dem i mer allvarliga former av antisociala aktiviteter, speciellt om de är bosatta i områden med generellt hög kriminalitet".¹ I tonåren och i vuxen ålder är dessa elever följaktligen också klart överrepresenterade vad gäller alkohol- och drogmissbruk samt psykisk ohälsa.² Hyperaktivt beteende i barndomen, tidig impulsivitet och antisocialt beteende är de viktigaste indikatorerna för utvecklande av olika former av sociala störningar däribland alkoholproblem.³ Stattin et al säger att "...vetenskapligt robusta interventionssatsningar i spädbarnsåldern/tidiga barndomen är ett viktigt redskap för att förhindra alkohol/drogmissbruk i tonåren och senare i livet". De säger vidare att ett viktigt steg mot att förbättra svenska ungdomars framtidsutsikter är att uppdatera arbetsmetoder i linje med "vad vi vet fungerar".⁴

Det är angeläget att inom stadsdelsförvaltningarna utveckla metoder som kan förebygga senare missbruk och kriminalitet. Precens vill bidra till att vidareutveckla förebyggande evidensbaserade metoder och insatser som är inriktade på individer och grupper. För att

¹ Conduct Problems Prevention Research Group, 199, s.632

² Kazdin 1998; Kupersmidt, Coie & Dodge, 1990; Ledingham, 1999; Mc Donald & Achenbach, 1999; m fl

³ af Klinteberg i Andréasson 2002 Sfhi

⁴ Ferrer-Wreder, Koutakis och Stattin i Andréasson, 2002 Sfhi

kunna göra det behöver staden skaffa sig ytterligare kompetens inom förebyggande metoder som forskning har visat vara effektiva. Två sådana metoder går under beteckningen föräldrarträning/föräldraskapscirklar - Parent Management Training förkortat PMT och Ledarskap i klassrummet - Classroom management.

Forskning har visat att strukturerade föräldraträningsprogram med inriktning på praktisk träning och övning med hemuppgifter är framgångsrika, särskilt för att arbeta med föräldrar till barn som agerar ut, som kan vara svåra att få kontakt med och som har svårigheter med koncentration och kamratrelationer. Det är sådana svårigheter som leder till att barn lätt hamnar utanför i sociala och pedagogiska sammanhang, vilket på längre sikt kan leda till ett mer befast utanförskap, missbruk och andra oönskade beteenden. Program finns också utvecklade för lärare för att underlätta deras arbete med hela klassen och med barn som har svårigheter koncentration och relationer. Forskning visar att ju tidigare insatser kan göras desto större är möjligheterna till framgång. Dessutom visar forskningsresultat från bland annat Baltimore att en kombination av föräldraskapscirklar och ledarskap i klassrummet ger förstärkta effekter.

Under hösten 2003 påbörjade Precens PMT-projektet⁵ med hjälp av ekonomiskt bidrag från länsstyrelsen. Två PTP-psykologer anställdes. Sju stadsdelsförvaltningar, Spånga-Tensta, Enskede-Årsta, Älvsjö, Maria-Gamla stan, Kista, Rinkeby och Bromma deltar sedan hösten i projektet med personal, sammanlagt 28 personer. De utbildas till gruppleddare och leder föräldracirklar. Fjorton föräldragrupper startade i samband med att utbildningen började i oktober 2003. I varje grupp deltar i genomsnitt föräldrar till fem barn. Utbildningen på tre och halv dag har genomförts, föräldragrupperna och handledningen pågår. De två PTP-psykologerna har sin förankring och hemvist inom Spånga-Tensta och Enskede-Årsta stadsdelsförvaltningar, där de leder varsin föräldragrupp tillsammans med en person. Avsikten är att de där ska bidra till en långsiktig lokal förankring och uppbyggnad av programmet. Även PTP-psykologerna kompetensutvecklas, bland annat genom handledning. Bidraget från länsstyrelsen är osäkert, men framförallt inte tillräckligt för att kunna genomföra projektet enligt här redovisade förslag.

Ansökan avser

- Kompetensutveckling för yrkesverksamma inom stadsdelsförvaltningarna som arbetar med barn, inom föräldraskapscirklar och ledarskap i klassrummet.
- Metodutveckling inom det föräldrastödjande programmet Komet (PMT - parent management training)
- Metodutveckling inom det lärarstödjande programmet, Komet -ledarskap i klassrummet - (Classroom management).
- Metodutveckling inom Webster-Strattons lärarstödjande program
- Införande av programmen i Stockholms stad.

---

⁵ För att slippa bokstavsförkortningar och i stället ha svenska benämningar kommer från och med våren 2004 programmen gå under namnet Komet - föräldraskapscirklar och Komet - ledarskap i klassrummet.

Projektets mål

Projektets mål är att i nära samarbete med stadsdelsförvaltningar utveckla kompetens som kan bidra till att förebygga framtida problem hos barn och unga, som missbruk, kriminalitet och arbetslöshet.

Ett annat mål är att på längre sikt behålla och vidareutveckla den kompetens som under projekttiden har skapats i staden - inom Socialtjänstförvaltningen och deltagande stadsdelsförvaltningarna - och vidareutveckla den.

Projektet syften är

- att skapa och bygga upp kompetens inom Stockholms stad för att utveckla metoder för insatser för barn genom att arbeta med barnets föräldrar
- att utbilda yrkesverksamma i Komet - föräldraskapsprogram och ge dem kompetens som gruppleadare för föräldragrupper
- att parallellt utbilda förskolelärare och lärare i Ledarskap i klassrummet – Komet och Webster-Stratton, som är en likartad metod avpassad för skolan
- att utbilda yrkesverksamma och ge dem kompetens som handledare/utbildare för föräldragrupsledare och lärare i ledarskap i klassrummet
- att bidra med och införa förebyggande arbetssätt som är verksamma
- att utveckla och sprida evidensbaserade metoder för förebyggande arbete med barn
- att skapa PTP-platser för blivande psykologer inom Stockholms stad.

Målgrupp

Socialarbetare, förskolepersonal, och annan personal inom stadsdelsförvaltningarna som kan leda föräldraskapscirklar samt skolstödsteam och lärare i stadens skolor som kan arbeta med ledarskap i klassrummet. Även PTP-psykologer utgör målgrupp för den kompetenshöjande utbildningsdelen i projektet.

Målgrupp för föräldragrupperna är i första hand föräldrar till barn mellan tre och tio år, men även barn upp till 12 år. De bästa resultaten av föräldrastödjande program har uppnåtts med barn mellan tre och åtta år. Men den egentliga målgruppen är barnen. Föräldraskapscirklar och ledarskap i klassrummet är metoder som riktar sig till barn med utagerande beteenden, då man vet att dessa beteenden är starkt förknippade med aktuellt lidande och framtida svårigheter. Vi vill därför vända oss till föräldrar och lärare som upplever att deras barn respektive elever är svåra att hantera på grund av utagerande beteenden. Bland stadsdelsförvaltningarna finns sedan en tid ett stort intresse för så kallade evidensbaserade metoder. Med denna utbildnings- och implementeringsåtgärder möter Prencens ett stort behov och intresse från dem. I och med att föräldraskapscirklarna har uppmärksamats av media märker vi också ett stort intresse från föräldrar som behöver stöd i uppfostran av sina barn och även från andra professionella.

Metod och genomförande

Om Föräldraskapsträning (Parent Management Training, PMT)

Föräldraskapscirklar (PMT) är beteckning på flera strukturerade program som är utvecklade i USA sedan mitten av 70-talet. Programmen vänder sig till föräldrar vars barn är svåra att hantera på grund av utåtagerande beteenden, som bråk och trots. Det är den mest teoretiskt och empiriskt välgrundade metod som finns för att tidigt förebygga och minska olika typer av allvarliga beteendeproblem hos barn och ungdomar (Kazdin, 1996, 1997; Webster-Stratton, 1996; Patterson et al., 1993). De tre mest etablerade och utforskade programmen är utvecklade av Webster-Stratton, Patterson respektive Forehand/McMahon. Det sistnämnda programmet kommer inte att beröras här eftersom det kräver för mycket resurser. Inom barnpsykiatri i Sverige omtalas Barkley ofta i samband med föräldraskapscirklar. Han har gjort en vidareutveckling av Pattersons program särskilt tillämpat för barn med ADHD/DAMP.

Gemensamt för Pattersons (Oregon Social Learning Center) och Webster-Strattons program är att

- föräldrarna får utbildning och handledning i hur de kan hantera sitt barn på ett bra sätt.
- utbildningen följer en strukturerad manual och täcker av olika teman.
- träffarna kan både ske enskilt eller i grupper om upp till 8 par föräldrar.
- programmen omfattar ca 15-20 träffar a´ 1 timme (enskilt), eller 2,5 timmar (grupp).
- träffarna är mycket strukturerade och innehåller oftast demonstrationer, rollspel och feedback. Betoningen ligger mer på att göra än att prata.
- föräldrarna får "hemuppgifter" där de tillämpar vad de lärt sig under träffarna.
- typiska färdigheter/områden som tas upp i programmen är:
  - Att uppmärksamma och uppmuntra positiva beteenden
  - Gränssättning och konsekvent uppföljning av barnets beteenden
  - Problemlösning och konflikthantering
  - Ökad tillsyn och kunskap om vad barnet gör och befinner sig på dagarna
  - Kontakter med skolan och genomförande av barnets läxor

Skillnader mellan de två programmen

- Pattersons program är utprövat för barn i åldrarna 3-12 år, medan Webster-Strattons är utprövat för barn i åldrarna 3-8 år.
- Webster-Strattons innehåller ett omfattande videomaterial som används vid demonstrationer (250 avsnitt om 1-2 minuter). Dessutom används video för att spela in situationer hemma i familjerna, som sedan diskuteras med gruppledarna.

Ledarskap i klassrummet

Classroom management är ett begrepp som översatt till svenska brukar bli "ledarskap i klassrummet". Konkret handlar det om en samling strategier och förhållningssätt som

lärare kan använda för att upprätta goda relationer i klassrummet, hålla ordning och skapa en bra inlärningsmiljö. Goda skolresultat är en stark prediktor för en positiv social anpassning. När olika strategier sätts samman i ett paket brukar det kallas för metod eller program. Det finns flera amerikanska program, Webster-Stratton har utvecklat ett. Programmen kan vara mer eller mindre strukturerade. Ibland är det bara en bok med en samling strategier som läraren kan tillämpa efter eget huvud. Ibland är det genomtänkta planer där lärare får utbildning, handledning och följer vissa steg i genomförandet av programmet. I Sverige har forskningen om Ledarskap i klassrummet varit eftersatt de senaste trettio åren. Tänkesättet lyser även med sin frånvaro på lärarutbildningen. Bilaga 1

Det enda svenska program som finns heter Komet (Kommunikations METtod) och är framtaget av Marin Forster, FoU-enheten inom Socialtjänstförvaltningen i Stockholm. Det är baserat på utländska förlagor men anpassat till svenska förhållanden. I Komet träffas lärare i grupper om fyra för att få utbildning och handledning. Träffarna är utspridda över en termin och omfattar 9 x 3 timmar. Lärarna arbetar först med enskilda elever som ofta bråkar eller stör i klassrummet. Därefter får läraren pröva strategier för hela klassen som bland annat handlar om samarbete och konfliktlösning. Till en av träffarna bjuds föräldrar till de enskilda barnen in för att samarbeta runt metoderna.

Hittills har Komet utvärderats i tre små randomiserade studier (totalt omfattande ca 50 klasser med lika många särskilt utvalda elever med problem). De har visat på positiva resultat, men vi väntar fortfarande på en stor studie omfattande cirka 170 klasser. Resultat från den studien kommer att redovisas under våren 2004.

Plan för arbetet

Avsikten med projektet är att skapa nya förebyggande arbetsformer och att under 2004 och 2005 befästa och utveckla den nya kompetensen i staden och att göra arbetsmetoden tillgänglig för samtliga stadsdelsförvaltningar. Inför våren 2004 har Farsta, Hägersten, Katarina-Sofia, Hässelby-Vällingby och Vantörs stadsdelsförvaltningar anslutit sig till projektet. Alla stadsdelsförvaltningar som är intresserade ska 2005 ha fått utbildning och kunnat starta Komet *föräldraskapscirklar*. En större del av stadsdelsförvaltningarna ska ha fått möjlighet att i någon eller några skolor arbeta med Komet *ledarskap i klassrummet*. Vi tror att programmet är attraktivt för lärare därför att det inriktar sig på att förstärka lärarens kompetens som lärare och ledare i klassrummet. Det kräver inte att läraren ska lära ut något ytterligare eller uppfylla någon ytterligare roll (kurator eller socialarbetare t ex).

Inom Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning finns intresse och viss kompetens för att utveckla *Webster-Strattons lärarprogram*. En psykolog inom stödenheten har översatt delar av programmet. Om resurser ges, kan han tillsammans med en kollega till hösten starta en grupp för sexton lärare inom stadsdelsförvaltningen. Syftet är att ge lärarna tillgång till konstruktiva tekniker att hantera sina klasser, så att elevernas inlärningsmöjligheter och lärarnas arbetssituation förbättras. Gruppen skulle bestå av två till tre lärare från var-

je skola som träffas två timmar fjorton gånger. Gruppledarna behöver förbereda sig genom att sätta sin i materialet och genom studiebesök i Trondheim där programmet genomförs. Därefter bör de få handledning därifrån.

Till våren 2004 planeras

Utbildning av handledare

Bland de 28 personer som i år utbildas till föräldragrupsledare i Komet kommer cirka åtta personer under 2004 ska vidareutbildas till handledare och utbildare för en ny omgång gruppledare. Därför behöver en speciell handledarutbildning genomföras. De nya handledarna kommer att handleda den nya omgången föräldragrupsledare

Utbildning i kognitiv beteendeterapi - KBT

För att ytterligare förstärka kompetensen och grunden för PMT- och MST-metoderna⁶ är en utbildning tillsammans med MST-teamen i kognitiv beteendeterapi (KBT) planerad. I PMT-projektet riktar den sig till de nya handledarna för ledare av föräldragrupper.

Utbildning av nya gruppledare

En ny utbildning genomförs under tre och en halv dagar med en ny omgång ledare för föräldragrupper från fem av de tidigare deltagande SDF och fem nya. Dessa får i sin tur handledning för sina grupper av de nyutbildade handledarna.

Handledning av gruppledare och handledare

PTP-psykologerna kommer att fortsätta handleda dem som under hösten har utbildats till gruppledare. De kommer också att handleda den grupp som vidareutbildar sig till handledare för föräldragrupsledare.

Ledarskap i klassrummet

I projektplanen ingår att Komet - Ledarskap i klassrummet (Classroom management) ska utvecklas, till en början i några stadsdelsförvaltningar. Även för Ledarskap i klassrummet behöver en speciell utbildning genomföras. Målgrupp för denna är i första hand personal i de resursteam eller stödenheter som finns inom ramen för skolan på vissa stadsdelsförvaltningar. Tanken är att de i sin tur ska utbilda och handleda lärare i metoden.

Webster-Strattons lärarprogram

Januari/februari: Gruppledarna/utbildarna sätter sig in i programmet och planerar en utvärdering av satsningen.

Mars: Besök i Trondheim hos dem som arbetar med programmet där

April: Upplägget presenteras för skolledare i stadsdelen

Maj: Deltagare till den första lärargruppen rekryteras

---

⁶ MST - Multi Systemisk Terapi, två team som arbetar enligt detta program finns i Stockholm från och med hösten 2003, MST-Syd och MST-Järva.

Juni: Nödvändiga översättningar och anpassningar av materialet genomförs

Till hösten 2004 planeras

De Komet *aktiviteter som satt igång* under hösten 2003 och våren 2004 fortsätter.

Webster-Strattons program i Spånga-Tensta.

Augusti: Nytt besök i Trondheim för att förbereda starten. En inledande heldag med lärargruppen bestående av cirka sexton lärare.

September - december: 14 träffar med lärargruppen. Träffarna med gruppen videofilmas för återkoppling och handledning från Trondheim eventuellt av Professor Willy-Thore Mörch, Trondheim.

Under 2005

Samtliga påbörjade satsningar fortsätter.

Bevarande och utveckling av kompetensen

Avsikten är att den initiala satsningen i projektet kommer att avslutas i slutet av 2005. Då kommer en stor satsning att ha genomförts, som är viktig att ta till vara och vidareutveckla. I projektet har handledare inom stadsdelsförvaltningarna utbildats, det är tänkt att främst de ska ha till uppgift att bevara kompetensen och vidarebefordra den till sina kollegor. Men de kommer att behöva stöd för det. Man får förutsätta att en personalomsättning kommer att ske och att alla som har utbildats inte kommer att finnas kvar i sina funktioner. Det kommer troligen att bli aktuellt med nya gruppledar- och handledarutbildningar.

Planen är att regelbundet, ungefär fyra gånger per år, genomföra handledningsgrupper samt föreläsningar och seminarier för att tillföra dem som har utbildats nya kunskaper och utveckla arbetssättet. Resultaten från utvärderingar av de olika delarna i projektet kommer att finnas och de ska återföras till verksamheten för att bidra till fortsatt utveckling av projektet. Det bör också ske i föreläsnings- och seminarieform.

För att behålla den kompetens som PTP-psykologerna har (de kommer till hösten 2004 vara legitimerade psykologer) efter projektets behöver de anställas inom Staden. Deras uppgift ska framförallt vara att genomföra nya utbildningar och vidareutbildningar samt att handleda de lokala handledarna och gruppledarna, stödteam i skolan och lärare. De ska också återföra resultaten från utvärderingarna och vid behov initiera nya utvärderingar.

Kostnader

Det första året (1.7.2003-1.7.2004) beräknades projektet vid sin start kosta 2 215 000 kronor. Det finansieras med bidrag från länsstyrelsen med 1 000 000 kronor, återstående 1 215 000 bekostas av socialtjänstförvaltningen och de deltagande stadsdelsförvaltningarna.

Projektet, som det presenteras här, är mer ambitiöst än det som har varit möjligt att genomföra med stöd från länsstyrelsen. De kostnader som tillkommer och inte täcks av Länsstyrelsens bidrag avser: genomförande av Ledarskap i klassrummet - Komet och Webster-Stratton, översättning av föräldramaterialet till andra språk (somaliska, persiska och arabiska), produktion av nya videofilmer som del av föräldramaterialet samt administrativ hjälp. Under hösten 2003 visade det sig att omfattningen av de administrativa uppgifterna samt arbetet med utvecklandet av manualen till föräldragrupperna hade underskattats. De administrativa uppgifterna består bland annat av att ta emot anmälningar till föräldragrupper och utbildningen, att förmedla information och distribuera studiematerial, ordna utbildningslokaler mm samt att uppdatera hemsidan. Utvecklandet av manualen kommer att fortsätta under våren utifrån de erfarenheter som görs och har gjorts i föräldragrupperna.

I den här presenterade formen är kostnaden för kompetens- och utvecklingsinsatsen för år 2004 beräknad till 2 477 000 kronor och för år 2005 till 2 502 000 kronor. Totala kostnaden för hela projekttiden är 4 979 000. Staden avser att söka bidrag för projektet hos Länsstyrelsen även för år två och tre. Det är dock oklart om och i så fall i vilken omfattning länsstyrelsen kommer att ge bidrag för kommande år. Förutsatt att länsstyrelsen bidrar med en miljon kronor per år projekttiden ut sökes från kompetensfonden 3 000 000 kronor för hela projektet till 31.12.2005.

Beräknade kostnader	Budget 2004	Budget 2005
2 x 3,5 dagars utb. för c:a 30 personer i PMT	150 000	150 000
Handledarutbildning	20 000	20 000
Utbildning Ledarskap i klassrummet	20 000	20 000
KBT-utbildning (tillsammans med MST-teamen) (120 000)	60 000	60 000
Kurslitteratur och -material, videofilm, manualer	75 000	75 000
Översättning och anpassning av föräldramanualer o videofilmer	75 000	75 000
2 PTP-tjänster under 1år, handledning, uppbyggnad av PMT-verksamhet inom 2 SDF. 2 leg psykolog from ht 2004	875 000	900 000
Handledning och konsultation	80 000	80 000
Webster-Stratton, kurslitteratur, studieresor, handledning	50 000	50 000
Utvärdering Webster-Stratton	50 000	50 000
2 personer 20% förberedelse o genomförande Webster-Stratton	200 000	200 000

ABCDE

SID 11 (11)

Kurslokaler 6000 kr/dag	60 000	60 000
Kaffe och lunch för kursdeltagare	12.000	12 000
Övrigt, utvecklingskostnader	50 000	50 000
Projektledning 50 %	296 000	296 000
Utbildningsassistent 50 %	125 000	125 000
Kontorslokaler inkl utrustning f. projektledning och PTP-psykologer	279 000	279 000
S:a "centrala" kostnader	2 477 000	2 502 000
Arbetstid inkl utbildning för 8 handledare	366 000	300 000
Arbetstid inkl utbildning 30 nya gruppleddare	1 558 000	1 558 000
Arbetstid 27 "gamla" gruppleddare	546 000	546 000
Barnvakt för barn vars föräldrar går i grupperna 110 kr/tim	50 000	50 000
Kostnader för tolk i 4 grupper á 325 kr/tim + moms	90 000	90 000
S:a kostnader SDF	2 610 000	2 544 000
Summa totalt	5 087 000	5 046 000